

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารเป็นกิจกรรมในการใช้ทรัพยากรขององค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการวางแผน การจัดองค์กร การจูงใจ และการควบคุมทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรวัตถุให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรด้วยดี การบริหารจัดการจะมีบทบาทมากขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากปัจจุบันมีองค์กรเกิดขึ้นมากมาย ที่ใดมีองค์กรที่นั่นจะต้องมีการบริหารจัดการ และในอนาคตที่ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเจริญขึ้นมาก องค์กรก็จะเกิดขึ้นมากการบริหารจัดการก็จะยิ่งมีบทบาทมากยิ่งขึ้นเช่นกันผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารงานในองค์กร องค์กรจะประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวในการดำเนินงานนั้น ปัจจัยสำคัญที่สุดก็คือตัวผู้นำ ถ้าองค์กรใดได้ผู้นำที่มีประสิทธิภาพก็จะสามารถสั่งการ และใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานตลอดจนทำกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กรให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าองค์กรใดได้ผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ ก็จะไม่สามารถสั่งการได้ ซึ่งจะเป็นผลทำให้การปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ในองค์กรประสบกับความล้มเหลว บทบาทของตัวผู้นำจึงมีอิทธิพลเป็นอย่างมากในการเป็นต้นแบบพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชา อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ต้องคอยฝึกหัดความชำนาญ และสั่งสอนความรู้ที่จำเป็นให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งองค์ประกอบนี้เองเป็นสิ่งที่ยืนยันถึงความสำคัญของการจัดการได้อย่างเด่นชัดที่สุดในแนวทางหนึ่ง^๑

ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (Leadership) นั้น เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะให้มอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น ปัจจัยที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งแห่งความสำเร็จของการทำหน้าที่ผู้นำ คือการเป็นผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติที่เหมาะสม มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนความต้องการของคน ซึ่งความต้องการเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการตัดสินใจ ถ้าเปลี่ยนความต้องการของคนได้ ก็เปลี่ยนตัวของคนนั้นได้ ผู้นำที่ดีจะช่วยให้คนพัฒนาความต้องการของตน ทั้งในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลให้มีความต้องการที่ถูกต้องดีงามและให้หมู่ชนมีการประสานความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะการพัฒนาความต้องการเป็นการพัฒนาความสุขของคน เพราะความสุขเกิดจากการสนองความต้องการ ถ้าหากเปลี่ยนความต้องการได้ ก็เปลี่ยนวิธีการหาความสุขของเขาได้ด้วย เมื่อทำอะไรตรงกับความต้องการ ก็ทำให้เขาสนใจและมีความสุขคนก็จะร่วมมือทำอย่างเป็นไปเองโดยประสานกลมกลืนและเต็มใจจะหาทางทำให้สำเร็จ จึงพร้อมที่จะทำและทำได้ง่าย แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้นำกระทำการที่ผิดความต้องการของคนทั้งสองฝ่ายก็จะไม่มีความสุขและสิ่งที่ทำก็

^๑ วิเชียร วิทยาอุดม, พฤติกรรมองค์กร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ม.ป.ท.:ม.ป.พ, ๒๕๔๒), หน้า ๕๒๗.

ยากจะสำเร็จ^๒ ในระบบการบริหารงานขององค์กรใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือเอกชนกลไกสำคัญที่จะทำให้ดำเนินการไปสู่จุดหมายที่ตั้งงาม ก็คือ “ผู้นำ” ทั้งนี้ เนื่องจากผู้นำเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายการบริหาร การจัดการรวมถึงความคิดริเริ่ม ในการวางแผน การบริหารกำกับดูแล และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายขององค์กร ผู้นำจึงเป็นผู้มีอิทธิพลที่สามารถส่งผลกระทบต่อความเป็นไปขององค์กรในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านที่เกี่ยวกับการบริหารและงานบุคคล ดังนั้นในทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำที่ดี

สถานศึกษา (โรงเรียน) เป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการการศึกษา มีผู้บริหารคอยควบคุมดูแล ให้การจัดการการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และการปฏิบัติงานของผู้สอนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษา (โรงเรียน) ซึ่งเป็นหัวหน้าสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษา และการสร้างควมมีประสิทธิภาพของสถานศึกษา ภาวะผู้นำเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าผู้นำนั้น ๆ มีคุณสมบัติ ความสามารถ และภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับตำแหน่งเพียงใด และผู้บริหารในฐานะผู้นำของหน่วยงานจะได้รับความร่วมมือด้วยดีได้นั้น ในการบริหารจำเป็นต้องแสดงบทบาทภาวะผู้นำที่เหมาะสมต่อผู้ร่วมงาน เพราะภาวะผู้นำมีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงาน และนอกจากการแสดงบทบาทภาวะผู้นำที่เหมาะสมแล้ว ผู้บริหารยังต้องนำหลักสังคหวัตถุ ๔ เข้ามาใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น

เนื่องจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ มีประเด็นน่าสนใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความสำคัญต่อการบริหารโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ นี้ มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการ มีชื่อเสียงด้านการผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพ มีกิจกรรมการเรียนรู้อารมณ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีกิจกรรมเพื่อสังคมมากมาย และพบว่าในด้านการสื่อสาร การสั่งการ และการติดต่อประสานงานของผู้บริหารโรงเรียนกับบุคลากรหรือองค์กรภายนอก ยังต้องได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาต้องมีภาวะผู้นำด้านสังคหวัตถุ ๔ ด้วย เช่น การมีความเป็นกันเองกับผู้ร่วมงาน มีน้ำใจไมตรีโอ้อ้อมอารี มีวาจาสุภาพไพเราะอ่อนหวาน มีความเสียสละ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ มีการวางตนที่เหมาะสมตั้งตนอยู่ในหลักธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมและจริยธรรม แสดงให้ผู้ร่วมงานเห็นถึงความเป็นกัลยาณมิตร เพราะในการสั่งการแบบเพื่อนร่วมงานนั้น ช่วยทำให้ลดความตึงเครียดในการทำงาน และลดความรู้สึกต่อต้านของผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาลง ให้สามารถปฏิบัติงานตามที่ตนมอบหมายด้วยความสมัครใจอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งตรงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงได้นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลักการประสานงาน การมีน้ำใจไมตรี การสงเคราะห์หมู่ชน และหลักการวางตนหรือตั้งตนอยู่ในธรรม มาประยุกต์เข้ากับภาวะผู้นำด้านสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ หลักสังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย (๑) ทาน (๒) ปิยวาจา (๓) อตถจริยา (๔) สมานัตตตา ซึ่งหลักสังคหวัตถุ ๔ นี้ เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นหลักการ

^๒ พระธรรมปิฎก, ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.dhammadownload.com/board/viewtopic.php?t=19&pp=1 [๑๙ กันยายน ๒๕๕๔].

สงเคราะห์ประชาชนของนักปกครอง เป็นเรื่องผูกผสนน้ำใจไมตรีระหว่างผู้ร่วมงานให้มีความสมัครสมานสามัคคีต่อกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการที่จะศึกษาคุณสมบัติของผู้นำ ตามแนวคิดและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สังคหวัตถุ ๔ หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. ทาน คือ ลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่แสดงออกโดยการเป็นผู้รู้จักให้อภัย ช่วยเหลือผู้ได้บังคับบัญชา ให้คำแนะนำปรึกษาผู้ได้บังคับบัญชา ให้การพัฒนาบุคลากร เสียสละประโยชน์ส่วนตัวต่อองค์กร มีความเอื้อเฟื้อเผื่อต่อผู้ได้บังคับบัญชา ไม่ตระหนี่สามารถกำหนดค่าตอบแทนให้บุคลากรตามผลงานที่ได้ปฏิบัติ ให้รางวัลแก่ผู้ได้บังคับบัญชาที่มีผลงานดี และให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตของผู้ได้บังคับบัญชา ๒.ปิยวาจา คือ ลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่แสดงออกด้วยถ้อยคำสุภาพ มีวาทศิลป์ดึงดูดผู้ฟังให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ พุดจาก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ พุดจริงใจไม่เสแสร้ง กล่าวยกย่อง ชมเชยผู้อื่น พุดให้กำลังใจผู้อื่น และกล่าววาจามีหลักการถูกต้อง ๓.อัตถจริยา คือ ลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่แสดงออกด้วยการช่วยเหลือผู้อื่นมีมนุษยสัมพันธ์ทุกระดับชั้น มีความเอื้อเฟื้อ ตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวม ให้ความสำคัญกับการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ชักนำผู้อื่นให้ประพฤตินิสัยที่ดี และไม่มุ่งดูดาต่อประโยชน์ขององค์กร ๔. สมานัตตตา คือ ลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่แสดงออกด้วยการปรับปรุงบุคลิกภาพของตนสม่ำเสมอ ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือชั้นวรรณะ วางตนเหมาะสมกับตำแหน่ง วางตนเป็นกลางรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ให้ความเสมอภาค และไม่เอาเปรียบผู้อื่น

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๔.๑ ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์อยู่ในระดับใด

๑.๔.๒ ระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๔.๓ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากเอกสาร และการศึกษาเชิงปริมาณโดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ใน ๔ ด้าน คือ ทาน (การให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันให้ความรู้) ด้านปิยวาจา (พูดอย่างรักกัน วาจาสุภาพ ไพเราะ อ่อนหวานน่าฟัง) ด้านอัตถจริยา (การทำประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ) ด้านสมานัตตตา (มีความสม่ำเสมอ ให้ความเสมอภาคปฏิบัติต่อคนอย่างเท่าเทียม)

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๙๐๑ คนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๗๐ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในการดูแลรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาใน เขต ๑ เขต ๒ และเขต ๓ ซึ่งมีจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๗ โรงเรียน คือ ๑. โรงเรียนนครสวรรค์ ๒. โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม ๓. โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย (จิระประวัติ) นครสวรรค์ ๔. โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา ๕. โรงเรียนบ้านแก่งซังชลิตวิทยา ๖. โรงเรียนพระบางวิทยา และ ๗. โรงเรียนสตรีนครสวรรค์^๓

ผู้วิจัยกำหนดสถานที่ทำการวิจัย คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ได้แก่ ๑) โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย (จิระประวัติ) นครสวรรค์ ๒) โรงเรียนนครสวรรค์ ๓) โรงเรียนสตรีนครสวรรค์ และ ๔) โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม เนื่องจาก ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ และมีชื่อเสียง ซึ่งจะเป็นแบบอย่างในการนำหลักธรรมด้านสังคหวัตถุ ๔ มาใช้ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น สามารถบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาให้เป็นสถานศึกษาที่มีความสำคัญในด้านการผลิต และพัฒนาบุคลากรของชาติที่มีคุณภาพ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม เป็นคนเก่ง เป็นคนดี มีความสุข มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรม นำเอาความรู้ และความสามารถของตนออกมาใช้ได้อย่างเต็มศักยภาพ สร้างสรรค์ประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยศึกษาตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๕๕ ถึง เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๕ รวมเป็นระยะเวลา ๘ เดือน

^๓ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.secondary42.obec.go.th/index42.html> [๑ พ.ย. ๒๕๕๕].

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์เรื่อง ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานในการวิจัยดังนี้

๑.๕.๑ บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน

๑.๕.๒ บุคลากรที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ประเภทบุคลากรทางการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๕.๕ บุคลากรที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ **ภาวะผู้นำ** หมายถึง ลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งประกอบด้วย ทาน (การให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันให้ความรู้) ด้านปิยวาจา (พูดอย่างรักกัน วาจาสุภาพ ไพเราะอ่อนหวานน่าฟัง) ด้านอัตถจริยา (การทำประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ) ด้านสมานัตตตา (มีความสม่ำเสมอ ให้ความเสมอภาคปฏิบัติ ต่อคนอย่างเท่าเทียม)

๑.๖.๒ **ผู้บริหาร** หมายถึง ผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๖.๓ **โรงเรียนมัธยมศึกษา** หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ๔ โรงเรียน คือ ๑) โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย (จิรประวัติ) ๒) โรงเรียนนครสวรรค์ ๓) โรงเรียนสตรีนครสวรรค์ และ ๔) โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม

๑.๖.๔ **ข้าราชการครู** หมายถึง ข้าราชการครูที่สังกัดโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีวิทยฐานะตั้งแต่ ครูปฏิบัติการ (คศ.๑) ครูวิทยฐานะชำนาญการ (คศ.๒) ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ (คศ.๓) ครูวิทยฐานะผู้เชี่ยวชาญ (คศ.๔) และครูผู้ช่วย

๑.๔.๕ **พนักงานราชการ** หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีอัตราจ้างตามสัญญาจ้าง จากงบประมาณแผ่นดิน

๑.๔.๖ **บุคลากรทางการศึกษา** หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่ไม่ได้ปฏิบัติการสอน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่การเงิน เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ นักการภารโรง เป็นต้น

๑.๖.๗ **สังคหวัตถุ ๔** หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นผูกไมตรี เอื้อเพื่อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ ๔ ประการ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา

- **ทาน** คือ ลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่แสดงออกโดยการเป็นผู้รู้จักให้อภัย ช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา ให้คำแนะนำปรึกษาผู้ใต้บังคับบัญชา ให้การพัฒนาคุศลกร เสียสละประโยชน์ส่วนตัวต่อองค์กร มีความเอื้อเฟื้อเผื่อต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่ตระหนี่สามารถกำหนดค่าตอบแทนให้บุคลากรตามผลงานที่ได้ปฏิบัติ ให้รางวัลแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีผลงานดี และให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตของผู้ใต้บังคับบัญชา

- **ปิยวาจา** คือ ลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่แสดงออกด้วยถ้อยคำสุภาพ มีวาทศิลป์ดึงดูดผู้ฟังให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ พูดจាក่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ พูดจริงใจไม่เสแสร้ง กล่าวยกย่อง ชมเชยผู้อื่น พูดให้กำลังใจผู้อื่น และกล่าววาจาที่มีหลักการถูกกาลเทศะ

- **อตถจริยา** คือ ลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่แสดงออกด้วยการช่วยเหลือผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ทุกระดับชั้น มีความเอื้อเฟื้อ ตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวม ให้ความสำคัญกับการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ชักนำผู้อื่นให้ประพฤติในสิ่งที่ดี และไม่รังเกียจต่อประโยชน์ขององค์กร

- **สมานัตตตา** คือ ลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่แสดงออกด้วยการปรับปรุงบุคลิกภาพของตนสม่ำเสมอ ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือชั้นวรรณะ วางตนเหมาะสมกับตำแหน่ง วางตนเป็นกลางรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ให้ความเสมอภาค และไม่เอาเปรียบผู้อื่น

๑.๖.๘ **ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔** หมายถึง ระดับความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อภาวะผู้นำที่ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่ง ประกอบด้วย ทาน (การให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันให้ความรู้) ด้านปิยวาจา (พูดอย่างรักกัน วาจาสุภาพ ไพเราะ อ่อนหวานน่าฟัง) ด้านอตถจริยา (การทำประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาต่างๆ) ด้านสมานัตตตา (มีความสม่ำเสมอ ให้ความเสมอภาคปฏิบัติต่อคนอย่างเท่าเทียม)

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์